

LETTERKUNDE

„Een motor is een prachtig „alibi”. Je bent nergens. Je bent afwezig. „Je bent er niet”. Je bent tusschen twee punten, en je weet niet of je aankomt. Schorsing van bestaan. Het leven in Spanje heeft toch veel aantrekkelijks. Je bent van je eigen problemen af. Elk oogenblik kun je dood zijn, dus waar zou je je bezorgd over maken? Als je het goed beschouwt hebben die Spanjaarden „vacantie van zichzelf.” (pag. 9).

Uit een en ander blijkt toch wel duidelijk dat Maarten van de Moer in de allereerste plaats naar het front vertrok om „de nuchtere, miserabele boel” te ontvluchten. Wij gelooven dat zijn op dood spoor geloopte leven snakte naar zulk een „vacantie van zichzelf”, naar zulk een „alibi van den geest”.

Dat wij het romantische verhaaltje over Concha, de Spaansche schoone, naar wie zijn hart trok en die hij wilde gaan opzoeken, niet al te zeer au sérieux nemen, ligt aan de eerlijkheid van den auteur. Van de Moer schroomt er voor, ronduit te verklaren: ik wilde de ellende ontvluchten omdat ik er beu van was. Maar de eerste pagina's van zijn boek zijn zóó vol van desperate stemming, dat wij wel weten waar hij aan toe was toen hij vertrok.

Toch is het méér dan het onbevredigd zijn alléén dat den vrijwilliger de nabijheid van den dood doet zoeken. De vitaliteit die hem nog rest, het laatste beetje levensdrang, zoekt een uitweg om zich weer over den geheelen mensch te kunnen ontplooiën. Daartoe gebruikt die vitaliteitsrest een list. Het legt om het bewustzijn van den vrijwilliger een mist, een soort nevelgordijn, waardoor de harde werkelijkheid voor hem iets droomachtigs wordt. „Ik leefde als in een dichte mist”, zegt Van de Moer en elders in het boek vinden we

het weer anders uitgedrukt: „Ik had het gevoel onlichamelijk te zijn en als een fantoom in een onwezenlijke wereld te zweven.”

Dat Van de Moer zich zeer wel er van bewust was uit de werkelijkheid te zijn ontvlucht, moge ook nog blijken uit de volgende notities:

„Vanaf het oogenblik dat ik in den trein stapte, heb ik het gevoel uit de werkelijkheid te zijn getreden.”

„Het zuivere besef van de werkelijkheid had ik reeds lang verloren, de grenslijnen waren vervaagd.”

De „mist”, die den vrijwilliger voor harde stooten uit de realiteit behoedt, is oorzaak dat alle gewaarwordingen van het bewustzijn iets onwezenlijks, iets doods hebben. Deze mist, den psychiaters uit de klachten der patiënten beter bekend onder den naam „glazen ruit”, is een van de natuurlijke zelfbeschermingsmiddelen van het bewustzijn in tijden van psychische malaise. Het is deze „hoes” om het bewustzijn, die het den vrijwilliger mogelijk maakt den weg naar het gevaar, c.q. naar het front, te kiezen.

Op den duur echter, of misschien al dadelijk, krijgt voor zulk een in den droom verzeldde het verlangen naar wezenlijke beleving van de realiteit de overhand en o.i. is het dit werkelijkheidsverlangen dat den vrijwilliger naar de steeds scherpere prikkels van het gevaar drijft. In het gevaar zoekt hij weer de normale en wezenlijke beleving van het leven, de zelfverwerkelijking. Men kan dus zeggen dat het besluit als vrijwilliger te gaan strijden een vlucht is in den droom (zelfveronwezenlijking), en dat de heldendaden aan het front pogingen tot ontvluchting uit den droom zijn (de zelfverwezenlijking). Vandaar de „innerlijke